

Nr 960

Av herr **Wiklund m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 173, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättnings-tillstånd för byggnadsarbete.*

(Lika lydande med motion nr 811 i Första kammaren)

I proposition nr 173 föreslås att den fullmakt som regeringen nu har, t.o.m. den 31 december 1965, att prioritera investeringar genom tillståndsprovningen skall vidgas. Den nya fullmakten begärs för två år.

Fullmaktslagstiftningen förändras i följande avseenden enligt förslaget. Icke blott arbetskraftsbrist i byggnadsindustrien utan även "annat avsevärt hinder för byggnadsverksamheten" skall kunna anföras som motiv för att tillståndspröva vissa byggen. Som exempel på sådana hinder nämns kreditknapphet och brist på material. Även andra hinder, i princip vilka som helst, skall emellertid kunna åberopas, under förutsättning att de kan anses vara avsevärda. Förslaget innebär vidare, att den begränsning beträffande tillämpligheten i rummet och tiden på byggnadsarbete av visst slag, som nuvarande fullmakt är försedd med, slopas. Så länge fullmakten gäller, skall regeringen således ha möjlighet att förhindra byggnadsverksamhet av visst slag i hela landet. Den nya fullmaktslagstiftningen skiljer inte mellan angelägna och mindre angelägna projekt, utan det skall ankomma på administrationen att göra denna prioritering från fall till fall.

Det är således en synnerligen vittgående och svåröverblickbar fullmakt som regeringen begär av riksdagen. Det sägs visserligen, att den nya fullmakten skall vara ett smidigt och anpassbart instrument som kan användas efter variationerna i konjunkturerna, men ingenting hindrar att regeringen utnyttjar fullmakten fullt ut i en krissituation. Det finge samma konsekvenser som ett nyinförande av den gamla byggnadsregleringen. Det är i detta sammanhang illavarslande att i departementspromemorian talas om de betydande risker för balansrubbingar i ekonomin som den förutsebara arbetskraftssituationen medför. Ju mer ansträngda resurserna är desto fler typer av byggnadsföretag läggs under tillståndsprovningen, sägs det vidare. Man vill ha "beredskap även för det mest trängda läget". Situationen har således enligt regeringens mening försämrats i jämförelse med läget för ett år sedan. Detta måste tillskrivas dess misslyckande med att upprätthålla en tillfredsställande ekonomisk balans.

Departementspromemorian diskuterar ingående de möjligheter av generell och selektiv natur som står till buds för att styra byggnadsinvesteringarna. Promemorian utmynnar i slutsatsen, att behov föreligger av en regleringslagstiftning av permanent natur, att användas för selektiva åtgärder som komplement till de generella åtgärderna inom finans- och penningpolitiken. Tillståndsprövningen bör enligt promemorian komma till kontinuerlig användning för konjunkturstyrning. Denna uppfattning kritiseras av LO och Byggnadsarbetareförbundet, vilka anser att den föreslagna fysiska regleringen bör aktualiseras endast i exceptionellt svåra bristlägen och få karaktären av ett medel att på kort sikt lösa akuta krislägen på byggnadsmarknaden. Departementschefen föreslår tidsbegränsning av fullmakten och underkänner därmed den slutsats som framförs i promemorian.

Folkpartiet har under hela efterkrigstiden med styrka hävdat, att regleringar är onödiga och skadliga i en välskött ekonomi. Endast i verkliga krislägen med exceptionell knapphet på resurser kan regleringar vara motiverade. Regleringarna måste dock snarast avskaffas sedan krisen avvärrats. Motiven för vår starka skepsis mot regleringar är bl. a. att de hämmar produktionens effektivitet.

I departementspromemorian framhålles, att "ju mer omfattande en reglering är desto svårare blir det för de tillämpande myndigheterna att åstadkomma en rimlig och ändamålsenlig avvägning av resurserna mellan olika ändamål". Detta är en väsentlig synpunkt. Det är således inte säkert att myndigheternas tillståndsprövning ger det bästa resultatet ur samhälls-ekonomisk synvinkel. Vid en utvidgning av prioriteringssystemet blir riskerna för felaktig resursavvägning större. Vad som anförts i promemorian utgör ett argument mot de föreslagna möjligheterna att vidga tillståndsprövningen.

Ju mer omfattande och vag en reglering är desto större blir också den rättsosäkerhet som följer i regleringens spår. I nuvarande lagstiftning kan den enskilde i viss mån förutse möjligheterna till byggnadsinvesteringar därigenom att området för tillståndsprövning är begränsat genom bestämmelser i en kungörelse. Denna möjlighet skulle i avgörande utsträckning minskas, om den föreslagna lagstiftningen genomfördes. Denna bygger nämligen på principen att prioritering skall ske från fall till fall. Riskerna för förluster i form av nedlagda planeringskostnader växer i det nya systemet.

Möjligheter finns redan att styra offentliga investeringar genom selektiva åtgärder. En bättre planering av de offentliga investeringarna bör eftersträvas. Även i en friare ekonomi, som är mer inriktad på att tillgodose konsumenternas önskemål, kan statsmakterna styra investeringarna genom åtgärder av i huvudsak produktionsstimulerande natur. Bland sådana

åtgärder märks en bättre samhälls- och byggplanering, utbildning och omskolning av arbetskraft, rationaliseringsbefrämjande åtgärder o. d. I dagens läge synes uppmärksamheten särskilt böra inriktas på åtgärder för att förbättra och samordna kreditgivningen för byggnadsändamål. Möjligheter bör beredas utländska byggherrar att i ökad utsträckning konkurrera på den svenska marknaden.

Arbetsmarknadsstyrelsen motsätter sig från sina utgångspunkter en utvidgning av gällande lagstiftning om tillståndsprovning. Balansen på byggarbetsmarknaden bör kunna uppnås med den samverkan inom byggarbetsnämnder som nu organiseras, framhåller styrelsen.

Vi anser, att det prioriteringssystem via tillståndsprovningen som föregående års riksdag beslöt införa snarast bör avskaffas. Det kan emellertid inte ske i dagens konjunkturläge, vilket präglas av att den förda ekonomiska politiken icke, såsom i det föregående framhållits, lyckats upprätthålla en tillfredsställande balans. Enligt propositionen hade fram till den 1 oktober 1965 investeringar till ett belopp av 800 milj. kronor hållits tillbaka genom tillståndsprovning. En del av dessa investeringar — hur stor är omöjligt att uppskatta — torde emellertid utan tillståndsprovning ha hållits tillbaka av andra orsaker, exempelvis kapitalbrist. Tillståndsprovningen och andra hinder har dock skapat ett visst uppdämt investeringstryck, som man enligt vår mening icke kan släppa loss i nuläget.

Såsom ett provisorium föreslår vi därför att den nuvarande lagstiftningen förlänges ett år. Vi vill slutligen beträffande tillämpningen erinra om att bostadsbyggande med nödvändighet måste åtföljas av gemensamhetsanläggningar såsom allmänna samlingslokaler, kyrkor och lokaler för föreningsverksamhet m. m. Till denna synpunkt anslöt sig inrikesministern i debatten i denna fråga den 6 maj 1964. Vi vill nu ytterligare understryka densamma.

Under åberopande av den ovan anförda motiveringen hemställes,

att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 173 måtte besluta förlänga giltigheten av den nuvarande lydelsen av 1 § lagen den 31 maj 1963 om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete till utgången av år 1966.

Stockholm den 23 november 1965

Daniel Wiklund

Einar Rimmerfors

Henning Gustafsson
i Skellefteå

Sven Wedén

Gösta Sterne

Cecilia Nettelbrandt

Mac P. Hamrin
i Kalmar